Tremtinys

Nr. 29 (1243)

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. LPKTS puslapis internete: http://www.lpkts.lt

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS * 2017 m. rugpjūčio 5 d. *

Specialusis sąskrydžio „Su Lietuva širdy“ numeris

Rugpjūčio 5-ąją susitikime „Su Lietuva širdy“

Kaip ir kasmet, rugpjūčio 5 dieną, pirmąjį mėnesio šeštadienį, rinksimės Ariogaloje, Dubysos slėnyje. Tradicinis, jau 27-asis Lietuvos politinių kalinių, tremtinių ir Laisvės kovų dalyvių sąskrydis „Su Lietuva širdy“ lauks svečių iš visos Lietuvos. Sąskrydį organizuoja Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, projekto vykdytojas – Nacionalinis kultūros centras, daug prisideda Raseinių rajono savivaldybė, Ariogalos seniūnija.

Ariogalos sąskrydis turi kažkokią nostalgišką trauką. Kaitri saulė, Dubysos juosiamas slėnis, tūkstančiai likimo brolių ir sesių, tremtinių dainos ir prisiminimai, – atrodo, kad metai sustoja ir grįžtame į sunkius, bet tokius brangius jaunystės metus...

Kas šiemet mūsų laukia? Nuo 9 valandos ryto rikiuosimės prie bažnyčios. Nepamirškite užsiregistruoti, užsiregistravusiems bus įteiktas suvenyras – šventės apyrankė bei specialiai sąskrydžiui parengtas „Tremtinio“ numeris. 10 valandą eisena pajudės į Dubysos slėnį. Įspūdingas nusileidimas nuo kalno, pakelės papuoštos plakatais, nuotraukomis, primenančiomis nelengvus tremties ir kovų metus. Prie stadiono vartų kiekvieną delegaciją pasitiks ir sveikins šventės vedėjai Rasa Duobaitė-Bumbulienė ir Vilius Kaminskas. Apėję garbės ratą dalyviai perduos vėliavas jauniesiems Ariogalos šauliams. Vyks vėliavų pagerbimo ir sąskrydžio vėliavų pakėlimo ceremonija. Bus keliamos Lietuvos, Latvijos ir Estijos vėliavos, simbolizuojančios mūsų tautų vienybę ir kovų už Laisvę brolybę. 11 valandą šv. Mišias aukos arkivyskupai Sigitas Tamkevičius ir Lionginas Virbalas. Po šv. Mišių visada būna be galo daug norinčiųjų priimti šv. Komuniją, todėl ceremonija šiek tiek užtrunka.

Baigiantis pamaldoms slėnyje pasirodys bėgikai, nešantys sąskrydžio ugnį. Ugnis įžiebiama Kauno Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje nuo Amžinosios ugnies aukuro prie paminklo Nežinomam kareiviui. Ugnį daug metų neša Kauno jungtinio sveikatos klubo narys Petras Sventickas, 1951 metų Tomsko srities tremtinys Alvydas Semaška ir jo gausi šeimyna, taip pat bėgikai iš Kauno, Prienų ir kitų Lietuvos vietų.

(keliama į 2 psl.)

Mylėkime Lietuvą ir vieni kitus

Tradiciškai rugpjūčio pirmąjį šeštadienį, čia, Ariogaloje, Dubysos slėnyje, į savo šventę renkamės jau 27 kartą. Į sąskrydį atvykstame pabūti kartu su savo likimo broliais, pasidalinti savo džiaugsmais ir rūpesčiais, aptarti mums rūpimus svarbius ne tik buvusių tremtinių, politinių kalinių, Laisvės kovų dalyvių, bet ir aktualius valstybei klausimus. Svarbiausia, kad mes džiaugiamės būdami drauge, kad mes ir dabar stiprūs, darbštūs, reikalingi ir vieningi ne tik laisvės kovų istorijos išsaugojimo, bet Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės įtvirtinimo darbams.

Su dideliu skausmu prisimename, kaip siekdama sunaikinti lietuvių tautą ir palaužti pasipriešinimą, sovietų okupacinė valdžia 1940–1953 metais masiškai trėmė gyventojus į Tolimosios šiaurės, Vidurinės Azijos ir Sibiro teritorijas. Sovietų okupacija visiškai sunaikino Lietuvos ekonominį ir kultūrinį gyvenimą: talentingiausieji krašto žmonės buvo nužudyti, ištremti, dvasiškai palaužti arba nuo visų šitų negandų traukėsi į Vakarus. Tačiau kad ir kur lietuviai buvo likimo nublokšti, jiems niekada neišblėso Tėvynės ilgesys bei tikėjimas tuo, kad tikrai pamatys Laisvą ir nepriklausomą Lietuvą. Šis tikėjimas ir atsidavimas savo Tėvynei, lietuviams ir padėjo išlikti kaip tautai. Tremtyje lietuviai atkakliai saugojo savo tradicijas ir kultūrą.

LPKTS veiklos tikslas – tautinė, patriotinė, švietėjiška, socialinė bei kultūrinė veikla. Siekdama įgyvendinti šį tikslą, LPKTS siekia atkurti 1939–1991 metų istorinę tiesą apie pasipriešinimą okupacijoms, įamžinti žuvusių laisvės kovotojų ir tremtinių atminimą, skelbti žinias apie okupantų padarytus nusikaltimus, perduoti žinias apie Lietuvos pasipriešinimo istoriją jaunajai kartai. Šis darbas yra nuolat dirbamas, bet kad mūsų tremtinių kančių, praradimų ir kovos kelias nebūtų paskandintas užmarštin, dabar turime visi aktyviai dirbti; savo prisiminimus išdėstyti raštu ir perteikti jaunajai kartai. Tai gali būti įgyvendinama ne tik knygose, prisiminimų konferencijose, bet ir mūsų savaitraštyje „Tremtinys“.

Žinome, kad ir Sibire tremtiniai rašė, kūrė, vėliau platino ir skelbė visam pasauliui apie sovietų okupaciją per patirtus išgyvenimus. Tūkstančiams ištremtųjų Lietuvos ūkininkų, mokytojų, kunigų, studentų, žodis liko vienintelių turtu, kurio nepajėgė išplėšti stalinistinis teroras, badas, kankinimai ir netektys. Kai jau atimta viskas – šeima, namai, sveikata, – gimtasis žodis tapo paskutiniąja užuovėja, kur dar galima kažkam pasiskųsti, paverkti ir pagrasinti savo budeliams. Barakų ir lagerių imperija pasitiko „liaudies priešus“ tokiomis žiaurybėmis, kurių nė iš tolo neatspindėjo lietuvių prisiminimai.

Buvę tremtiniai, politiniai kaliniai ir partizanai – tai žmonės verti didelės pagarbos, nes jie iškentė visą komunistinio teroro kankinimų ir pasityčiojimų laiką. Juk mūsų tėvai, seneliai ir proseneliai, kurie buvo tremty, turėjo būti tokie stiprūs, kad visa tai iškęstų. Deja, ne visi sulaukė savo kančių pabaigos ir laimingi grįžo į savo Tėvynę. Daugelio kauleliai ten ir pasiliko, nes paprasčiausiai nebeliko tų, kurie juos parvežtų į Tėvynę.

Jau ne kartą lietuviai įrodė, kad yra verti būti laisvi. Manyčiau, kad tremtiniai, politiniai kaliniai ir partizanai atlaikė šį likimo siųstą išbandymą tik todėl, kad jie tikėjo, mylėjo ir gerbė vieni kitus ir Tėvynę.

Dr. Gvidas RUTKAUSKAS,
LPKTS pirmininkas

Rugpjūčio 5-ąją susitikime „Su Lietuva širdy“

(atkelta iš 1 psl.)

12 valandą bus įžiebtas didysis šventės aukuras. Šventę pradės LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas, skambės Prezidentės sveikinimas, nuaidės Lietuvos kariuomenės Garbės sargybos kuopos karių salvės Lietuvos politiniams kaliniams ir partizanams, visiems Lietuvos tremtiniams ir Laisvės kovotojams, Tėvynei Lietuvai. Jungtinio tremtinių choro koncerto metu skambės gražiausios tremtinių dainos. Atsižvelgiant į dalyvių amžių ir jėgas, pasirinkta nedaug, bet tikrai gražių kūrinių.

Pagarbą Lietuvos laisvės kovotojams ir tremtiniams savo sveikinimais išreikš Seimo nariai, svečiai iš Latvijos, ir Estijos. Mūsų šaunus jaunimas, „Misijos Sibiras“ dalyviai, sveikins sąskrydžio dalyvius, pasidalys įspūdžiais iš ekspedicijų. Taip pat kviečiame prisidėti prie gražių darbų saugant gyvybę – paaukoti kraujo Nacionalinio kraujo centro palapinėje.

Šventinėje popietėje išgirsime jauno, bet žymaus boso Liudo Mikalausko dainas. Padainuoti ir pašokti pakvies muzikos ansamblis „Ainiai“, akordeoną ir klausytojų širdis virkdys ilgametis „Armonikos“ ansamblio vadovas ir solistas Stasys Liupkevičius. Skambiomis dainomis džiugins Eglė, Ieva ir Vytautas Juozapaičiai bei bardai Valerijus Šerelis ir Ernestas Kuckailis. Raseinių rajono savivaldybė visus vaišins kareiviška koše, o atsigaivinti mineraliniu vandeniu siūlys renginio rėmėjai.

Sąskrydis vyks trijose erdvėse: stadione ir dar dviejose už stadiono ribų.

Didžiojoje palapinėje, netoli šventinio aukuro, veiks LGGRTC paroda „Krepšinis sovietų lageriuose ir tremtyje“. 12 valandą 30 minučių vyks Lietuvos kariuomenės viršilos Ernesto Kuckailio knygos „Tylūs žingsniai per samanas“, 13 valandą 30 minučių susirinkusieji galės pasiklausyti dr. Lauryno Kasčiūno ir Žygimanto Pavilionio paskaitos „Iššūkiai nacionaliniam saugumui“. 14 valandą 15 minučių – dr. Arvydo Anušausko knygos „Išdavystė. Markulio dienoraščiai“ pristatymas. 15 valandą 15 minučių vyks filmo „Emilija iš Laisvės alėjos“ peržiūra, dalyvaus ir filmo režisierius Donatas Ulvydas.

Sąskrydžio dalyvius keletą metų džiugino partizanų bunkeris. Deja, jis susidėvėjo, bevežiojamas po įvairias šventes sulūžo, o remontas gali užtrukti. Todėl karo rekonstruktorių klubas „Partizanas“ kartu su jaunaisiais šauliais žada įrengti partizanų slėptuvę. Joje galėsite susipažinti su partizanų gyvenimo rekonstrukcija. Taigi nuo 13 valandos ten vyks pokalbiai apie partizanų gyvenimą: lauko stovyklose, žeminėse, bunkeriuose, 14 valandą pokalbiai apie partizanų politinius siekius, partizanų deklaracijas, 15 valandą pokalbiai apie tai, kas yra istorinė rekonstrukcija. Visos šventės metu bus galima įsigyti LPKTS išleistų knygų.

17 valandą padėkosime organizatoriams, pagalbininkams, partizanų slėptuvės dalyviams. Sąskrydis baigsis nuleidus vėliavas. Kasmet kopiant į aukštą šlaitą, šventei pasibaigus, norisi atsigręžti, su ilgesiu pažvelgti į tokį gražų ir brangų slėnį... Juk netruks prabėgti metai ir vėl lauksime susitikimų Ariogaloje, gerai pažįstamų ir brangių veidų...

„Tremtinio“ inf.

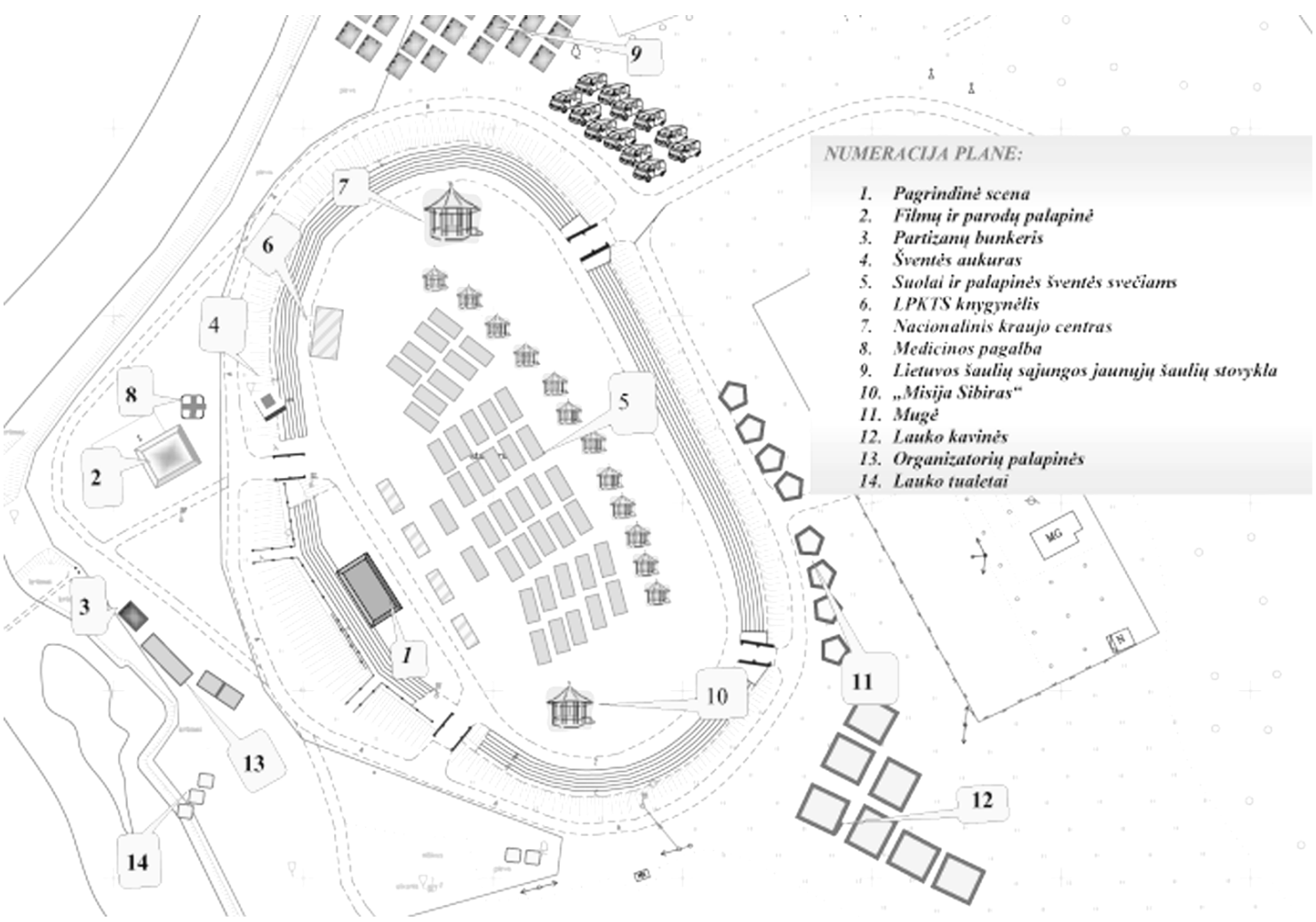

Dėmesio!

Stadione statančių savo atsivežtas palapines ar stogines maloniai prašome gerbti kitus, neužstoti scenos. Rekomenduojame laikytis statymo schemos.

Dėkojame ir linkime gražaus renginio!

Susitikime kasmet ir visados „Su Lietuva širdy“

Šiemet, kaip ir kasmet, jau dvidešimt septintąjį kartą, pirmąjį rugpjūčio šeštadienį susitinkame Maironio apdainuotame Dubysos slėnyje. Be galo džiaugiuosi dalyvaudama gražia tradicija tapusioje išskirtinėje šventėje „Su Lietuva širdy“, būdama organizacinės komandos nare, o antri metai – ir viena iš šventės vedėjų. Gera kasmet kurti, planuoti, puoselėti tradicijas ir matyti kaitą – didžiuojuosi galėdama būti šios šventės dalele.

„Su Lietuva širdy“, draugėn suburiantis buvusius tremtinius, politinius kalinius, Laisvės kovų dalyvius, kasmet pritraukia vis daugiau jaunosios kartos atstovų – ne tik palydinčių savo tėvus, senelius į sąskrydį, bet ir susidomėjusius trijose sąskrydžio erdvėse vykstančiais renginiais bei galimybe pabūti su šia unikalia, daug iškentėjusia, tačiau dvasiškai itin turtinga bendruomene.

Todėl kviečiu jus paraginti savo šeimos jaunąją šaką atvykti kartu. Tegul visi ne tik girdi pasakojimus, bet ir patys pajunta šią išskirtinę dvasią – dalyvauja eisenoje, šv. Mišiose, kartu linksminasi koncerte, dalyvauja knygų pristatymuose, filmų peržiūrose, diskusijose ar susipažįsta su partizanų kasdienybe imitacinėje miško brolių stovykloje. Visų svarbiausia – kelioms kartoms pabūti drauge ir tuo buvimu padėkoti Laisvės kovotojams už galimybę gyventi Nepriklausomoje Lietuvoje.

Naudodamasi proga noriu padėkoti kiekvienam iš jūsų, kad esate, kad sukuriate sakralią nuotaiką šiame nuostabiame gamtos kampelyje.

Nuoširdžiai linkiu gerų emocijų ir turiningų akimirkų.

Susitikime kasmet ir visados „Su Lietuva širdy“!

Rasa DUOBAITĖ BUMBULIENĖ, LPKTS valdybos pirmininkė

Sveiki, broliai ir sesės,

Vėl rugpjūtis – jau 27 kartą – mes visi su Lietuva širdy keliaujame į Ariogalą. Susitikę džiaugiamės matydami mielus, pažįstamus veidus, o giedras dangus sako, kad daug daugiau kankinių žvelgia į mus iš Aukštybių.

Ariogala – tai pažadas Dangaus Tėvui ir visiems kankiniams nepamiršti baisios skriaudos, liudyti tiesą. Mūsų tėvai savo pareigą atliko: parvedė namo, esame laisvi, meldžiamės ir dainuojame gimtąja kalba. Laikas savo šiurkščiu delnu gali užlyginti viską: vargo, bado, neteisybės ir baisaus pažeminimo raukšles kaktose, bet kol to nepadarė, turime pareigą tęsti tėvų darbus – sakyti tiesą Europai ir pasauliui apie 20 amžiuje buvusią vergiją, kai trėmė nėščias moteris, kūdikius, vaikus, senelius. Iššudė kunigus, mokytojus, gydytojus ir karius, išniekino bažnyčias, persekiojo net prisimenančius laisvę – klastojo mūsų valstybės istoriją.

Mielieji, darbo daug – turime reikalauti mūsų valstybės institucijų, steigiant Tarptautinę instituciją komunizmo nusikaltimams tirti, valstybės 100-mečiui Vilniuje, Lukiškių aikštėje, pastatyti Vyties paminklą. Svarbiausia nepamiršti, jog mes – laisvę mylinti tauta. Sėkmės!

Pagarbiai,

Vincė Vaidevutė MARGEVIČIENĖ, LPKTS tarybos pirmininkė

Gerbiamieji Lietuvos politiniai kaliniai ir tremtiniai bei Laisvės kovų dalyviai,

Kasmet susitikdami Dubysos upės slėny, liudijate, kad Lietuva ir jos Laisvė gyva. Kaip ir Meilė Lietuvai, jūsų perduota vaikams ir vaikaičiams. Esu tikras, kad visi galėję čia šiandien atvykti, visi esantys širdimi ir mintimis Ariogaloje, visą gyvenimą dirbote, kad būtų tinkamai įamžintas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių, Laisvės kovų dalyvių atminimas savoje aplinkoje, rajone, visoje Lietuvoje ar tarptautinėje erdvėje.

Istorijos pažinimas, istorinė atmintis – mūsų Lietuvos ir jos aktyvios pilietinės visuomenės pamatas. Tikiu, kad šalia jūsų esantiems, jūsų pėdomis einantiems niekada nekilo, nekyla ir nekils abejonių dėl savo valstybės ir iškovotos Lietuvos laisvės. Jūs meilę šaliai deklaruojate ne skambiais žodžiais, bet kasdieniu ir aktyviu sutelktu veikimu, meile ir pagalba artimui, neabejingumu ir kasdiene drąsa liudijant Tiesą.

Vis pasitaiko bandymų iškraipyti istorinę tiesą ar suabejoti partizanų, kovojusių už Lietuvos laisvę, indėliu ir istoriniu reikšmingumu. Mes, Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų bendruomenė, visados stosime į Tiesos pusę.

Šiandien yra daug gražių jaunosios kartos pavyzdžių, aktyvaus jaunimo, dalyvaujančio projekto „Misija Sibiras“ atrankose, su šiuo ir kitais istorinės atminties projektais vykstančių tvarkyti tremtinių kapų, atrandančių tremties vietas ir kiekvieno iš jūsų vienaip ar kitaip palietusią istoriją.

Linkiu, kad susirinkę darkart draugėje atrastume ir išgyventume bendrystę bei nuoširdžiai tikiu, kad dar daug kartu nuveiksime, kurdami šiandienos ir ateities Valstybę – mūsų visų Lietuvą.

Nuoširdžiai jūsų, Gabrielius LANDSBERGIS, TS-LKD pirmininkas

Dėmesio!

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga ruošiasi išleisti rašytojo Stanislovo Abromavičiaus knygą „Vaikystė Sibiro toliuose“, parengtą pagal jau išleistas tris „Tremties vaikų“ knygas ir skirtą 4–6 klasių moksleiviams. Istorijos parašytos vaikams priimtina forma – per nutikimus, išgyventus įvykius, blogio ir gėrio supratimą. Jose pasakojama lietuvių tremties į Sibirą istorija, mokoma pagarbos ir meilės gimtajam kraštui. Knygos bus dovanojamos visoms Lietuvos mokykloms.

Kreipiamės į mūsų skaitytojus ir geros valios žmones prašydami paramos planuojamai išleisti knygai. Ir toliau renkamos aukos „Tremties vaikai. Ketvirtajai knygai“. Aukojamas lėšas perveskite į DNB banke esančią Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos paramos sąskaitą Nr. LT86 4010 0425 0156 6754. Paskirties langelyje nurodykite, kuriai knygai aukojate.

Aukotojų pavardės bus spausdinamos „Tremtinyje“ ir knygoje aukotojų sąraše. Kiekvienam aukotojui bus padovanota po knygą.

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Padėka

Dėkojame knygos „Tremties vaikai“ ketvirto tomo leidybai paaukojusiems:

Valerijai Lionei Maleckienei – 10 eurų,
Povilui Radzevičiui – 20 eurų,
Zigmui Bartkui – 20 eurų,
Stefai Žemaitienei – 50 eurų,
Juozui Kuodžiui – 30 eurų,
Elenai Pėstinytei – 50 eurų,
Dalei Zinkėnienei – 50 eurų,
Donatai Ramutei Šeikienei – 15 eurų ir 15 eurų knygai „Vaikystė Sibiro toliuose“.

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Mielieji,

Sąskrydis „Su Lietuva širdy“ man yra vienas įspūdingiausių reiškinių Lietuvoje. Nepretenduoju pasakyti, ką jis jums reiškia, galiu tik įsivaizduoti, kad tai yra jūsų gyvenimas, – tai įrodo, kad atvykstate čia kiekvienais metais, atvažiuojate čia su savo vaikais, anūkais ir net proanūkiais.

Man šis sąskrydis – ypatingas Lietuvą ir jos istoriją mylinčių žmonių susibūrimas. Bendraudama su jumis išgirstu jūsų istorijas, pasikartoju sau tai, kas yra labai svarbu – tikėjimas, atkaklumas, pagarba ir pagalba artimam. Ačiū už jūsų stiprybę, patarimus ir gražų pavyzdį.

Gera būti ir dirbti drauge.

Radvilė MORKŪNAITĖ-MIKULĖNIENĖ, LR Seimo narė, TS-LKD partijos pirmininko pavaduotoja, TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos pirmininkė

LPKTS tęstinės programos

Jau kitais metais minėsime LPKTS veiklos 30-metį. Ta veikla tikrai buvo labai įspūdinga, tiek savo tematikos aktualumu ir įvairumu, tiek didžiule savo apimtimi. Šiame straipsnyje pabandysiu trumpai apžvelgti svarbiausius mūsų atliktus darbus.

LPKTS savo tęstines programas pradėjo vykdyti nuo pirmojo Ariogalos sąskrydžio, kurį 1990 metais organizavo Antanas ir Danutė Vizbarai. Toliau vyko tremtinių dainų šventės „Leiskit į Tėvynę“, moksleivių konkursai, konferencijos, seminarai Laisvės kovų istorijos dėstymas mokyklose. Žygius „Partizanų takais“ pradėjo organizuoti Raseinių ir Varėnos filialai, bet platesnį užmojį jie įgavo, kai 2001 metais žygį Tauro apygardos Partizanų takais surengė Marijampolės filialas. Vėliau radosi atskirų apygardų tremties ir partizanų dainų festivaliai. Viena paskutinių iniciatyvų buvo Partizanų Motinų kapų žymėjimas pagarbos ženklais. Sąjunga įkūrė visus dabar esančius Tremties ir rezistencijos muziejus: Vilniaus, Kauno, Marijampolės, Druskininkų, Obelių, Priekulės ir kitus. Mažesnės ekspozicijos buvo mažne kiekvieno filialo būstinėje. Vėliau visi jie tapo Krašto muziejų ar Genocido ir tremties muziejaus padaliniais. Nuo 1988 metų leidžiame savaitraštį „Tremtinys“, nuo 1991 metų – žurnalas „Laisvės kovų archyvai“. Išleisti 48 numeriai. Keletą metų vykdėme „Partizanų buveinių ir kovų vietų ženklinimo žemėlapiuose“ programą. Išleidome Tauro ir Dainavos apygardų kompaktinius diskus.

Programos sėkmingai vykdomas

Daugelis filialų turi ne mažiau reikšmingas savo tęstines programas ir jas sėkmingai vykdo. Paminėtinos Kuršėnų filialo buvusių tremtinių chorų šventės, Kalniškės, Raišupio, Merkinės, Labūnavos malūno ir kitų partizanų mūšių su okupantų kariuomene sukakčių minėjimai. Dauguma filialų turi savo chorus ar ansamblius. Pradžioje jų buvo apie 44.

Kasmet rengiame seminarus istorijos mokytojams, dėstantiems Laisvės kovų istoriją. Moksleivių konkursus ir viktorinas pirmieji rengti pradėjo mūsų Varėnos ir Raseinių filialai. Dabar šį darbą tęsia Genocido centras, kuo mes labai džiaugiamės. Džiaugiamės ir tuo, kad vis daugiau sulaukiame paramos ir dalyvavimo iš šaulių ir skautų ir kitų patriotinių organizacijų.

Atminimo ženklų tremties ir partizanų kovų pagerbimui statyba pradėta jau 1987 metais. Pastatyti iškilūs memorialai Šiauliuose, Petrašiūnuose, Marijampolėje, Klaipėdoje ir kitur. Mažne 1000 paminklų ir kryžių pastatėme partizanų kautynių ir žūčių vietose. Atstatėme dešimtis partizanų slėptuvių.

Bendradarbiaujame su Maskvos „Memorialu“, Ukrainos, Latvijos, Estijos, Lenkijos ir Karaliaučiaus krašto tremtiniais. LPKTS yra tarptautinės organizacijos INTER-ASSO (tarptautinė organizacija buvusių politinių kalinių ir komunizmo aukų asociacija) narys. Jos kongresuose LPKTS atstovai dalyvavo: Prahoje (Čekija), Mostare (Bosnija ir Hercegovina), Tiranoje (Albanija), Berlyne, Budapešte ir kitur.

Turime laimėjimų net krepšinyje. 2001–2003 metais LPKTS jaunimo krepšinio komanda trejus metus iš eilės laimėjo Centro sąjungos taurės turnyrus. Dalyvavo 18 partijų komandos. Stipriausia komanda buvo LPKTS, sudaryta iš Kauno žaidėjų, LPKTS narių.

Ariogala yra visų LPKTS renginių karalienė. Pirmuosius Ariogalos sąskrydžius organizavo Antanas ir Danutė Vizbarai. Pradžia buvo 1990 metais. Taigi Ariogalos sąskrydžiams tiek amžiaus, kiek ir Nepriklausomai Lietuvos valstybei. Pirmasis devizas – „Laisvės ugnis – ateities kartoms“ rodė renginių orientavimą į jaunimą, kvietimą domėtis Laisvės kovų istorija, ją pažinti ir puoselėti. Tai ir bendražygių susitikimai ir bendravimai. Sąskrydžių programos turi tris pagrindines dalis: šv. Mišios, tremtinių chorų dainos ir koncertas visiems dalyviams ir Ariogalos jaunimui. 2006 metais Vizbarams atsisakius organizuoti Ariogalos sąskrydžius, buvo pakeistas sąskrydžio devizas į „Su Lietuva širdy“, tačiau programos principai iš esmės nesikeitė. Sąskrydžiai tradiciškai vyksta dvi dienas: pirmoji diena jaunimo susitikimai su partizanų, tremtinių ir kariuomenės atstovais, o visi sąskrydžio dalyviai susirenka antrą dieną – pirmąjį rugpjūčio šeštadienį.

Žygiai „Partizanų takais“ po atskiras apygardas pradėti 2001 metais Tauro apygardoje. Partizanų takais žygiavome jau daugiau kaip 40 kartų. Žygyje dalyvauja nuo 200 iki 500 žmonių. Iš viso žygiuose jau dalyvavo iki 15000 žmonių. Be LPKTS filialų atstovų, dalyvių daugumą sudaro moksleiviai, šauliukai, kudirkaičiai, maironiečiai ir kitų patriotinių organizacijų žmonės. Jiems šie žygiai – tai gyvosios istorijos pamokos. Visi organizaciniai sunkumai atitenka svečius priimančio filialo žmonėms: ruošiamos maršrutų schemos, tvarkomos lankomos vietos, informaciniai stendai, remontuojami paminklai, pataisomi privažiavimo keliai.

Dainų šventės „Leiskit į Tėvynę“ rengiamos kas dveji metai vis kitos apskrities mieste. Renginys vyksta dvi dienas. Pirmą dieną (penktadienį vakare) poezijos šventė – konkursas, antrą dieną (šeštadienį) iškilminga Dainų šventė su chorų eisena. Pradžioje dalyvaudavo virš 40 chorų, jų skaičius tolydžio mažėjo, kai kurie virto ansambliais arba atvirkščiai. Šventės tapo viso miesto šventė. Lig šiolei įvyko dvylika Dainų švenčių. Pirmoji 1991 metų birželį vyko Kauno Dainų slėnyje, o dvylikta 2016 metų birželio 18 dieną Kėdainiuose.

LPKTS Jaunesniosios kartos sąskrydžių iniciatorius ir pirmasis organizatorius buvo šviesios atminties Vidmantas Palujanskas. 2002–2007 metais sąskrydžiai vyko Pakruojo rajono Kreivakiškio dvarelyje. Dvaro „rūmo“ prieangyje buvo aukojamos šv. Mišios, po jų sveikinimų kalbos, kaimo tradicijų inscenizacijos ir kita programa. Išskirtinis sąskrydžių bruožas – jaunimo sporto varžybos ir įvairūs žaidimai. Pabaigoje laužai, dainos ir… atsisveikinimas. Kitų sąskrydžių programos iš esmės nesiskiria. 2017 metų gegužės 20 dieną sąskrydis vyko Ukmergėje.

Įsimintini įvykiai ir akcijos

Kartu su LPKTB, LPKS, LLKS surengėme Tarptautinę komunizmo nusikaltimų pasmerkimo Konferenciją ir Visuomeninį Tribunolą „Vilnius-2000“, kuriame dalyvavo 24 valstybių atstovai. Konferencijos ir Tribunolo dokumentai buvo išsiųsti visų demokratinių Europos valstybių parlamentams ir vyriausybėms. Išleista knyga.

Žymiausia ir ilgiausia Lietuvos istorijoje trukusi protesto akcija buvo „KGB archyvus į švarias rankas“. Tuo metu valdžioje buvusi LDDP bandė perduoti į savo patikėtinių rankas sovietinio teroro aukų bylų archyvus, kad galėtų juos išvogti ir vėliau šantažuoti jiems netinkamus žmones. LPKTS žmonės užėmė buvusią KGB būstinę ir įkurdino savo sargybą. 1993 metų vasario 8 dieną pastatė piketuotojų vagonėlį Lukiškių aikštėje priešais KGB būstinės pastatą. Neleido pašaliniams asmenims patekti į KGB archyvus. Akcija tęsėsi iki 1997 metų birželio 7 dienos, daugiau kaip ketverius metus ir buvo įregistruota kaip Lietuvos rekordas. Akcijai vadovavo LPKTS Vilniaus bendrijos valdybos pirmininkas Stasys Žukas. Pasikeisdami visą parą budėjo savanoriai iš visų LPKTS filialų. Akcijoje dalyvavo apie 12 tūkstančių žmonių.

1999 metais kartu su LLKS surengėme partizanų, politinių kalinių ir tremtinių pažintinę kelionę po Italiją. Kelionės metu Romoje organizavome Tarptautinę konferenciją „Lietuvos gyventojų genocidas ir deportacijos“. Vadovavo Laima Pangonytė, globėju buvo Italijos senatorius, didelis Lietuvos draugas Paolo Barbi. Pranešimus skaitė septyni lietuviai. Konferencija vyko vienoje iš Vatikano teritorijoje esančių salių. Tarp dalyvių buvo Lietuvos, Italijos ir kitų šalių diplomatų, parlamentų narių, žurnalistų. Apie konferencijos darbą kalbėjau per Vatikano radiją, ją nušvietė keli Italijos laikraščiai.

„Žygis į Vilnių“ vyko 2002 metų rugsėjo 17 dieną. Dalyvavome su šūkiu: „Už Nepriklausomybės išsaugojimą, prieš Lietuvos energetikos įmonių pardavimą Rusijos koncernams“. Subūrėme apie 5 tūkstančius žmonių. Buvo sudaryta keliolikos žygio maršrutų schema. Iš visų pasienio miestelių organizuotai vyko žmonių komandos, pasirengusios sustoti pakeliui į Vilnių esančiuose miesteliuose ir aiškinti vietos gyventojams, koks pavojus Nepriklausomybei kiltų, jei Kremlius užvaldytų Lietuvos elektros, naftos ar dujų įmones. Akcijos metu surinkta apie 7 tūkstančiai akciją remiančių žmonių parašų. Vilniuje įvyko didelis mitingas, kuriame priimta Peticija įteikta Prezidentui, Seimui, Vyriausybei.

Dr. Povilas JAKUČIONIS,
LPKTS Garbės pirmininkas

Patriotinių leidinių knygynėlis kviečia

Kviečiame apsilankyti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Patriotinių leidinių knygynėlyje. Čia rasite LPKTS išleistas knygas ir kitų leidyklų bei pavienių autorių leidinius apie Laisvės kovas, tremtį, nepriklausomybės atkūrimą.

Knygynėlis įsikūręs LPKTS buveinės (Laisvės al. 39, Kaune) pirmame aukšte, darbo dienomis veikia **nuo 11 iki 16 val.,** knygų galite įsigyti ir internetu www.lpkts.lt/knygynelis.

Sąskrydžio „Su Lietuva širdy“ metu – palapinėje, greta šventės aukuro.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.
Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.
Prenumeratos indeksas 0117.
Kaina:
1 mėn. – 2,45 Eur., 3 mėn. – 7,34 Eur.

Įvykiai, komentarai

Kodėl LKP pripažinimas nusikalstama organizacija yra būtinas

Birželio pabaigoje Seimas pagaliau pritarė rezoliucijai dėl Lietuvos komunistų partijos pripažinimo nusikalstama organizacija. Nors panaši rezoliucija buvo pateikta jau prieš kelerius metus, tačiau tada valdančiųjų pastangomis ji buvo atmesta. Kai kam kilo klausimas, kodėl, praėjus daugiau nei ketvirčiui amžiaus po Sovietų sąjungos žlugimo, LKP klausimas tebėra politiškai aktualus?

Iš pirmo žvilgsnio LKP pripažinimas nusikalstama organizacija tėra simbolinis žingsnis. Juolab kad dauguma buvusių įtakingų LKP veikėjų jau mirę arba pasitraukę iš aktyvios visuomeninės veiklos. Natūralu, jog kilo abejonių, ar nevertėtų daugiau laiko skirti nūdienos aktualijoms ir tokiems klausimams, kaip mokesčių ir socialinės apsaugos politika, švietimas, sveikatos apsauga?

Bet taip gali atrodyti tik iš pirmo žvilgsnio. Vienas svarbiausių šios rezoliucijos tikslų – siekis, kad pagaliau būtų pradėta vienodai vertinti sovietinius ir nacistinius nusikaltimus. Nepaisant to, kad tiek sovietinis, tiek nacistinis režimai kainavo dešimtis milijonų gyvybių, pirmasis vis dar vertinamas atlaidžiau. Todėl aiški ir principinga Lietuvos, kaip nuo sovietų agresijos nukentėjusios šalies, pozicija reikalinga tam, kad pagaliau būtų suprastas ir pripažintas sovietinių nusikaltimų mastas. LKP pripažinimas nusikalstama organizacija yra svarbus žingsnis šalies istorijos politikos kūrimo link, nes kol neturėsime aiškaus savo pačių požiūrio į sovietinę praeitį, tol bus naivu tikėtis, kad tai suvoks tos valstybės, kurios nėra nukentėjusios nuo sovietų agresijos.

Deramas sovietinių nusikaltimų ir už juos atsakingų institucijų įvertinimas svarbus ne tik kaip istorinio teisingumo, solidarumo su nukentėjusiais klausimas, bet įgyja dar didesnę svarbą šiandieniniame geopolitiniame kontekste. 2000 metais į valdžią atėjus Vladimirui Putinui, baigėsi sąlygiškai gerų santykių su Rusija laikai. Valdant V. Putinui, Rusijoje atgijo aukščiausiu politiniu lygiu reiškiama nostalgija sovietiniam režimui – prisiminkime pompastiškus Gegužės 9-osios minėjimus Maskvoje ir spaudimą Lietuvos vadovams dalyvauti juose, V. Putino pareiškimą, kad Sovietų sąjungos žlugimas buvo didžiausia 20 amžiaus geopolitinė katastrofa (matyt, didesnė už, kai kuriais skaičiavimais, net 7 milijonus gyvybių kainavusį Holodomorą). Deramas sovietinių nusikaltimų įvertinimas tiek buvusių sovietinių respublikų vidiniame, tiek ES lygmenyje ir savarankiška bei principinga istorijos politika būtų didelis kliuvinys V. Putinui kurstyti nostalgiją sovietmečiui tarp Baltijos ir kitų posovietinių valstybių gyventojų bei taip stengtis išlaikyti jas Rusijos kultūrinės bei geopolitinės įtakos zonoje.

Labai liūdna, kad Lietuvoje savo laiku nebuvo atlikta liustracija, ir todėl daugelis buvusių aukštų pareigūnų liko eiti pareigas ir Nepriklausomybės laikotarpiu. Nors visiškai ištaisyti šią klaidą vargu ar pavyks, tačiau nurašyti šio klausimo kaip neaktualaus irgi nederėtų. Štai, pavyzdžiui, Lenkijoje praėjusių metų pabaigoje priimtas įstatymas, pagal kurį bus sumažintos senatvės bei neįgalumo pensijos asmenims, dirbusiems teisėsaugos struktūrose socialistinio režimo metais. Lenkijos politikų teigimu, toks sprendimas reiškia solidarumą su nukentėjusiais nuo komunistų, nes kai kurie buvę aukšti teisėsaugos pareigūnai iki šiol gauna didesnes pensijas nei tie, kurie dėl nelojalumo komunistiniam režimui negalėjo gauti gerai apmokamo darbo ir todėl dabar turi tenkintis kuklesnėmis pensijomis.

Beje, grįžtant prie LKP pripažinimo nusikalstama organizacija, reikia aptarti ir dar vieną svarbų dalyką. Šiandieninis Rusijos režimas piktybiškai manipuliuoja Baltijos šalių rusakalbiais gyventojais, siekdamas įteigti, kad priešiškumas sovietinei praeičiai kyla dėl neva ksenofobiško požiūrio į rusų tautybės žmones. LKP pripažinimas nusikalstama organizacija užkerta galimybes tokioms manipuliacijoms, nes yra aiškiai įvardijamos už sovietinius nusikaltimus atsakingos organizacijos, tad nebėra tiek daug galimybių manipuliuoti tariamos „rusofobijos“ sąvoka.

Vykęs balsavimas dėl LKP pripažinimo nusikalstama organizacija rodo, kad dauguma Lietuvos politikų visgi gali būti vieningi, kai eina kalba apie valstybingumo klausimus. Tikiu, kad jei savo nuostatų laikysimės principingai, ateinančios kartos vertins ją taip, kaip visas pasaulis vertina nacistinę Vokietiją.

Laurynas KASČIŪNAS,
TS-LKD frakcijos LR Seime narys

Šio politinio sezono ypatybės

Pasibaigus pirmajai 2016–2020 metų Seimo sesijai, noriu trumpai apžvelgti, kas nuveikta, pasiekta, kokių darbų ėmėmės mes, TS-LKD atstovai Seime, dirbdami opozicijoje, kokie svarbiausi buvo dabartinės vyriausybės sprendimai.

Bene ryškiausias man – vadovavimas Laisvės premijos komisijai ir, minint Sausio 13-ąją, Laisvės premijos įteikimas dviem asmenybėms – profesoriui Vytautui Landsbergiui ir prezidentui Valdui Adamkui.

Esu ir Laisvės kovų komisijos pirmininko pavaduotoja, todėl jūsų kreipimaisi, pasiekę mane, visada buvo perduodami ir Laisvės komisijos žinion. O tų klausimų komisijos darbotvarkėje nestigo: ir nesibaigiantis Lukiškių aikštės sutvarkymo planas, Vilniaus mero neryžtingumas priimant sprendimą statyti Vytį aikštėje ar nuolatinis liberalų trypčiojimas, kai Vilniaus savivaldybės valdomos viešosios įstaigos vadovas D. Udrys pasirinko išsakyti šmeižikišką nuomonę apie partizanus. Laimėjimas, kad jo vadovavimas įstaigai, reprezentuojančiai Vilnių užsieniui, – jau istorija.

Darbų per rudens Seimo sesiją būta daug ir įvairių: nekart viešinau galimas landas korupcijai statybų sektoriuje, su kolegomis kreipėmės dėl Lietuvos operos ir baleto teatro generalinio direktoriaus G. Kėvišo piktnaudžiavimo tarnyba, griūvančio Gedimino kalno ar propagandinio filmų turinio, kaimynui iš Rytų nuolat spaudžiant Lietuvą ir jos viešąją informacinę erdvę ir rodant žmonėms filmus, iškraipančius Lietuvos istoriją ir praeitį. Kai kurios institucijos atsakė, sprendė problemas, kai kurios tylėjo, todėl kėlėme klausimus ir per opozicijos valandas Seime ministrams, premjerui S. Skverneliui ir visais kitais įmanomais būdais bei kanalais. Vienas iš džiuginančių Seimo sprendimų – vienbalsiai priimtas elektros nepirkimo iš nesaugios Astravo atominės elektrinės įstatymas.

Kiek platesnis žvilgsnis, kaip sekėsi Vyriausybei bendrauti su Seimu per šį politinį laikotarpį. 2016 metų rudenį į Seimą Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga (LVŽS) atėjo su dideliu pasitikėjimo kreditu, bet... nuviliantis buvo ir jų „profesionalumas“, ir pasirinktas bendravimo stilius, ir siūlomos idėjos Lietuvai. Matyt, kad labiausiai nuskambėjo alkoholio draudimai, taip vadinama „reforma“, nors iš tikrųjų nieko nepasiūlyta, kad šita problema būtų sprendžiama iš esmės. Pasirinktas stilius dalį visuomenės pykdė, kitą dalį juokino. Atrodo, kad kartais ir neblogos idėjos yra nukamuojamos dėl blaškymosi, nesugebėjimo tinkamai paaiškinti.

Tad kaip jaučiamės Seime, būdami opozicijoje? Turbūt labiausiai glumina nenoras iš valdančiųjų pusės tartis, ieškoti kompromisų. Tie keli pasiūlymai, tebuvo pristatyti kaip vienintelis teisingas sprendimas. Ne kartą opozicijos konstruktyvūs siūlymai buvo atmesti, nors turinys net ir neprieštarauja valdančiųjų deklaruojamiems įsitikinimams.

Mes nuo pat pradžių sakėme, kad būsime konstruktyvi opozicija. Žmonės tikisi bendradarbiavimo valstybės intereso vardan, ir tą mes puikiai suprantame. Vis tik negalime būti abejingais, kai matome reformų imitacijas (pavyzdžiui, švietimo) ar ne visai išmintingus siūlymus. Prezidentės metinis pranešimas tikrai labai objektyviai išryškino silpnąsias Vyriausybės veiklos vietas.

Sesijos užbaiga – ilgai tampyta miškų reforma. Matyt, kiekvienas turim savo nuomonę apie urėdijų veiklą, apie tai, kaip tvarkomi mūsų miškai. Seime pasipriešinimas buvo išties nemenkas. Vieni priešinosi iš įsitikinimų, kiti – dėl interesų. Kai didieji reformos priešininkai yra R. Žemaitaitis ar visa socialdemokratų frakcija – išties kyla nemažai klausimų, kas už ko stovi. Mes pasiūlėme savo paramą jau nuo pat pradžių, būtent mūsų balsų dėka Vyriausybės pasiūlymas praėjo įstatymo pateikimo stadiją. Nors R. Karbauskis sakė, kad opozicija laikys egzaminą, bet tiesa ta, kad mes jau iškart jį buvome išlaikę. Reikia pripažinti, kad per tuos kelis mėnesius, kai kurie mūsų frakcijos nariai jau irgi buvo suabejoję, ar derėtų remti šią pertvarką – būtent dėl Vyriausybės stiliaus, dėl jų nenoro veikti proaktyviai. Galiausiai, premjeras paprašė paramos, o mes paprašėme paramos kitam opiam klausimui – grąžinti PVM šildymo lengvatą. Buvo nemažai užsipuolusių, kad tai politinis turgus, politinė prekyba ir kažkas nepadoraus. Reikia pabrėžti – TS-LKD neprašė postų ar kažko panašaus mainais, bet mes paprašėm to, kas žmonėms šiandien (šildymo sezono metu tikrai bus) aktualiausia.

Matome, kad LVŽS susiduria su sunkumais, telkiant savo partnerių paramą. Naujasis socialdemokratų pirmininkas Gintautas Paluckas aiškiai brėžia takoskyrą nuo senųjų partijos nomenklatūrininkų ir aiškiai pasisako už išėjimą iš koalicijos. Tiesa, kol kas sunku manyti, kad partijos „elitas“ tam pritartų. Čia yra ir Karbauskio faktorius – būtent jis nori išsilaikyti draugėje su socialdemokratais, jam net atrodo, kad santykiai su jais gerėja...

Mes esame pasirengę padėti premjerui esminiais ir svarbiais Lietuvai klausimais, bet visada būsime principingi ir netylėsime, kai, pavyzdžiui, kultūros ministrė leidžia sau kalbėti taip, kad taptų Rusijos propagandinių leidinių citatų šaltiniu. Jos pasisakymas, kad 26 metus Lietuvos kultūra buvo griaunama, kai pati dirbo kultūros atašė darbą Švedijoje, skamba labai neprofesionaliai. Užuot pripažinus, kad galbūt ne tai turėjo mintyje, užsipuolė TS-LKD partiją, sakydama, kad mes visada buvome rusofobai. Gaila, kad ministrė svaidosi tokiais kaltinimais, nes, kaip pasirodo, mūsų partijos žmonės ir jos lyderiai, teisingai kalbėjo tiek Lietuvoje, tiek už jos ribų apie Rusijos grėsmes.

Taigi pirmąjį politinį sezoną užbaigėme svariais darbais Lietuvai ir jos žmonėms bei su nekantrumu laukiame rudens, kuris gali atnešti ir permainų į mūsų visų politinę padangę…

Radvilė MORKŪNAITĖ-MIKULĖNIENĖ,
TS-LKD frakcijos LR Seime narė

Archeologiniai žvalgymai prie partizanų žeminės Raseinių rajone

Rugpjūčio viduryje Raseinių rajono Blinstrubiškių miške vyko archeologiniai žvalgymai prie partizanų žeminės, kurioje veikė net du – Birutės rinktinės ir Dubysos rajono – štabai. Istorijos mokslų daktarė Aistė Petrauskienė ir archeologas Gediminas Petrauskas su komanda, itin atidžiai, pasitelkę metalo ieškiklius, žvalgė teritoriją. Aptikta daugiau nei 200 radinių: šovinių tūtelių, sagų, sagčių, kulkų, baterijų, akumuliatorių, monetų ir kitų. Žvalgymuose dalyvavo ir galimas partizanų kovos detales bandė atkurti karybos specialistas LK viršila Ernestas Kuckailis. Kaip teigiama LGGRTC tinklalapyje, „šioje vietoje įrengtame bunkeryje 1951 metų kovo 27 dieną kautynėse su MGB kariuomenės 273-iojo ir 32-ojo šaulių pulko karine grupe žuvo Kęstučio apygardos Birutės rinktinės štabo viršininkas ir Dubysos rajono vadas Vincas Pluščiauskas-Aras, Valteris, rajono administracinio ūkio skyriaus viršininkas Napoleonas Lukošius-Jaunutis, būrio vadas Antanas Jonušas-Skudutis (šis partizanas žūties išvengė įlipęs į medį – red. past.), partizanas Simas Lukošius-Jurgutis, Antanas-Arūnas ir Jonas-Andrius Narbutai, Bronius Žalkauskas-Vasmontas“, tačiau vietiniai gyventojai, kurie noriai lankė ekspedicijos dalyvius ir pasakojo ką žinantys, teigė, jog mūšis vyko kitoje vietoje, tą patvirtino ir žvalgymų rezultatai.

Taigi, baigę kasinėjimus, jų dalyviai dar vykdavo į aplinkinius kaimus ieškoti liudininkų ir užrašinėti istorijų. Yra duomenų, jog vienoje sodyboje, keliaudami į partizanų vadų suvažiavimą Minaičiuose, 1948-aisiais šv. Kalėdas šventė Adolfas Ramanauskas-Vanagas ir Aleksandras Grybinas-Faustas, tačiau tai dar nepatvirtinti duomenys, o minėtame bunkeryje lankėsi pats Jonas Žemaitis-Vytautas. Tiksliau į visus klausimus bus galima atsakyti po radinių tyrimo, jų išsidėstymo vietos schemos.

Archeologiniuose žvalgymuose dalyvavo ir LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė, kuri pasakojo supratusi, koks tai sudėtingas ir ilgas darbas, tačiau bunkerių atstatymus vykdyti be archeologinių tyrimų būtų didelė klaida, nes taip galima praleisti itin svarbias detales arba net sunaikinti neįkainojamus radinius. Dažnas vietos gyventojas, apsilankęs tyrimo vietoje, klausė, ar bunkeris bus atstatytas, tačiau tiek dr. A. Petrauskienės nuomonė, tiek Kultūros paveldo departamento rekomendacijomis remiantis bunkeriai turėtų būti atstatomi ne autentiškoje vietoje, bet greta, o atstatytojo link, pro tikrąją vietą, kurioje degtų žvakelės, vestų pažintinis takas su informaciniais ženklais. Istorinė atmintis turi būti saugoma, tačiau atsakingai ir neklastojant.

„Tremtinio“ inf.

Archeologas Gediminas Petrauskas, istorikė Aistė Petrauskienė ir LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Nusipelniusi nepriklausomos Lietuvos mokytoja Ona Eidimienė

Ust Kulome siautė pūga. Žvarbus viesulas nešė ir nešė sniego sūkurius. Gatvėje praeiviai dangstėsi veidus, sukosi pavėjui, norėdami įkvėpti gurkšnį oro, atmerkti akis. Kirpykloje, kur aš tuo metu dirbau, klientų nebuvo. Įsižiūrėjusi pro langą, pamačiau gatve artėjančią nuskurusią elgetą. Ji buvo aukštoko ūgio ir slinko pasiramsčiuodama tokio pat aukščio lazda. Vėjo plaikstomais skarmalais ji buvo panaši į juodą šmėklą. Elgetai priartėjus aiktelėjau... Atpažinau savo pirmąją mokytoją Oną Eidimienę. Ji išmokė mane pažinti pirmąją raidę, parašyti pirmą žodį Žarėnų pradžios mokykloje. Atmintyje atgimė pirmas eilėraštukas: „ Aš žinau, sakė man mamaitė, jog čia mūsų žemė, jog aš – lietuvaitė....“ Aš išbėgau jos sutikti. Mokytoja ėjo sunkiai, maišais apvyniotomis kojomis. Nusakiau mokytojai kaip surasti mūsų būstą, kur gyvenome mudvi su mama. Man reikėjo palaukti darbo dienos pabaigos.

Parbėgusi namo, radau mamą bevaišinančią mokytoją tomis menkomis maisto kruopelėmis, ką turėjome mes. Mokytoja buvo atsinešusi laikrodį – žadintuvą. Sakė, kad tai paskutinis jos daiktas, kurį galėtų išmainyti į gabalėlį duonos, bet laikrodis neskamba. Ji iš Uljanovo atėjusi pėsčia į Ust-Kulomą norėdama surasti laikrodininką. Taip greitai nebuvo įmanoma surasti žmogaus, galinčio jį suremontuoti, ir aš pasiūliau mokytojai palikti laikrodį pas mane. Mokytoja liūdnai atsiduso ir pasakė, kad negalinti palikti, nes nebeturinti nė trupinėlio duonos. Mes kartais nusipirkdavome duonos iš užsukančių į miestą geologų. Už kepaliuką mokėdavome po tris šimtus rublių. Įsitaisiusi į kirpyklą, aš buvau turtingesnė. Nupirkau savo mokytojai kepaliuką duonos ir dar truputį pinigų pridėjau... ir nusisukau nuo padėkos – širdis plyšo iš skausmo.

Tai buvo 1946 metais. Daugiau savo mokytojos nesutikau. Taip prisimenu paskutinį susitikimą su savo pirmąja mokytoja Ona Eidimiene...

Aktyvi ir mylima mokytoja

Ona Zimkaitė-Eidimienė gimė 1893 metais Telšių apskrityje, Viešvienų valsčiuje, Vilkalių kaime, pasiturinčių ūkininkų šeimoje. Mokėsi Lenkijoje, Lodzės gimnazijoje. Lietuvai paskelbus nepriklausomybę, 1919 metais grįžo į savo tėvynę. Mokytojavo įvairiose Žemaitijos vietose: Janapolėje, Tveruose, Žarėnuose, Ubiškėje. Ką šios mokytojos ranka palydėjo į gyvenimą, tas niekada jos nepamirš. Ji visa siela buvo atsidavusi savo darbui ir Lietuvai. Kokiame kaime ji mokytojavo, seni, dideli ir maži buvo įjungti į aktyvią veiklą. Mokytoja organizavo jaunųjų ūkininkų ratelius ir jų išauginto derliaus parodas. Pasikvietusi iš miestų reikalingus specialistus, šeimininkes mokė siūti ir kulinarinių paslapčių. Merginos audė, mezgė, siuvinėjo. Saviveikloje šoko jaunimas ir senesni, vaidino spektakliuose: „Sąžinė“, „Vytautas pančiuose“ ir kituose. Šventinės mokinių surengtos programėlės džiugino visus.

1930 metais į Žarėnus atvyko prezidentas Antanas Smetona. Jis lankėsi ir mokykloje, džiaugėsi mokinių surengta programa. Už didelius nuopelnus savo Tėvynei Lietuvai mokytoja Ona Eidimienė buvo apdovanota: Nepriklausomybės dešimtmečio jubiliejiniu medaliu, III laipsnio Vytauto Didžiojo ordino medaliu, Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino ordinu, Žemės ūkio ministro pristatymu penktu laipsniu.

Kelionė į nežinią

Atėjo 1941-ieji. Ona Eidimienė mokytojavo Ubiškės pradžios mokykloje. Kartu su ja gyveno senutė motina. Tuo metu mokytoja daugiau artimųjų neturėjo. Birželio 14-ąją, auštant, prie namų sustojo sunkvežimis, iš jo iššokę aktyvistai įsiveržė į vidų. Pažadinę liepė greitai rengtis, šaipydamiesi, kad dabar mokytoja pakeliaus po pasaulį. Iš Telšių geležinkelio stoties gyvuliniuose vagonuose prasidėjo kelionė į nežinią. Po poros savaičių tremtiniai buvo išlaipinti ant Vyčegos kranto ir toliau plukdomi baržomis. Pakeliui mirė ligoniai ir silpnesnieji. Jų kūnai buvo susupami į paklodes ir metami per bortą, skaudžiai raudant artimiesiems ir atsiprašinėjant mirusiųjų už tokius kapus. Po savaitės išlaipino iš baržos ir dar vežė sunkvežimiais apie šimtą kilometrų. Galų gale tremtiniai buvo atvežti į Komiją Ust-Kulomo rajoną Uljanovo kaimą. Surinkus visus buvo pareikšta, kad jie privalo išmesti iš galvų svajones kada nors sugrįžti į Lietuvą. Kaime paliko moteris, vaikus, ligonius ir senelius. Dar buvusius kelis vyrus išvežė tolyn į mišką. Moterys kirto medžius, rovė kelmus ir plukdė nukirstus medžius. Mokytoja Ona Eidimienė kartu su visais nelaimingaisiais kantriai nešė tremtinio kryžių. Atsivežtas staltieses, rankšluosčius ir drabužius mainė į gabalėlį duonos, saują kruopų. Jos senutė motina jau negalėjo dirbti, o kas nedirbo tam ir duonos neskyrė. Sunkiausiomis valandomis moterys ir vaikai suklupę giedojo „Marija, Marija...“ Paguoda ir viltis buvo tik malda. Mokytoja negaudavo siuntinių, nes Lietuvoje neturėjo artimųjų.

Po Stalino mirties gyvenimas kiek palengvėjo: padidino duonos normą, pradėjo už darbą mokėti, tik niekas nesiskubino tremtinių išleisti į Tėvynę. Po septyniolikos metų sunkaus tremtinio gyvenimo, kur visą laiką reikėjo balansuoti tarp gyvybės ir mirties, mokytojos mama iškeliavo Amžinybėn. Nenušvietė gimtinės saulės spindulys jos paskutinio žvilgsnio, nepajuto jos ranka gimtosios žemės vėsos... Ona Eidimienė liko visiškai viena. Ją perkėlė į Syktyvkarą. Negalėdama nugalėti begalinio tėvynės ilgesio, mokytoja ryžosi slapta palikti šį Komijos miestelį ir pabėgti į Lietuvą.

Du metus, persekiojama nuolatinės baimės, ji ėjo iš kiemo į kiemą slapstydamasi pas tolimesnius giminaičius, persekiojama NKVD „skalikų“. 1960 metais Onos Eidimienės giminaitis Kęstutis Venclova, taip pat mokytojas, išrūpino jai trisdešimties rublių pensiją. Mokytoja jau tremtyje turėjo antrą invalidumo grupę. Savo tėvynėje ši tauri mokytoja tik egzistavo. Gyveno ji Klaipėdoje, neturėdama savo kampo, prižiūrėdama mažamečius vaikus.

1967 metais Ona Eidimienė mirė. Nustojo plakusi tauri mokytojos širdis, visas jėgas ir didelę meilę atidavusi tėvynei Lietuvai. Palaidota Klaipėdos kapinėse.

Janina ELIJOŠIENĖ

Laisvės kovų dalyvės Vitalijos Kraujelytės-Telksnienės (1930–2016) gyvenimo akimirkos

Tęsinys.
Pradžia Nr. 28 (1242)

1944-ieji buvo labai neramūs metai. Pavasarį artėjo frontas. Vokiečiai traukėsi, naktį matydavosi gaisrų pašvaistės.

Dėdė Pranas (tėčio brolis) buvo Plechavičiaus armijoj, dingo be žinios. Po keleto metų sužinojome, kad gyvas Kanadoje. Frontas su kiekviena diena artėjo, žmonės slėpė maisto produktus, drabužius ir šiaip vertingus daiktus. Pagaliau ir mūsų kaimą pasiekė. Žmonės subėgo pas mus iš kaimo (mes gyvenome vienkiemyje, toliau nuo pagrindinio kelio). Kieme turėjome išmūrytą didelį rūsį, tilpo 32 žmonės (neskaitant mažų vaikų). Tuo metu rūsys buvo tuščias, daržovių dar nebuvo. Sodyba buvo apsodinta medžiais. Frontas mūsų kaime laikėsi dvi paras. Keletas kaimo trobesių sudegė, buvo nušautų kareivių, vienas vokietis ir keli rusai. Žmonės juos palaidojo.

Pirmą dieną pas mus buvo ramu, o antrą dieną pastebėjom judėjimą. Vyrai lipo ant aukšto, žiūrėjo pro langelį, kieno trobos dega. Pradėjo taikyti į mūsų namą. Keturi sviediniai sprogo netoli rūsio. Dievas saugojo – nepataikė, bet žmonės išsigando. Vidurdienį truputį aprimo šaudymas, žmonės nutarė bėgti į mišką. Miškas buvo maždaug už dviejų kilometrų. Moterys užsirišo baltas skaras, vyrai su baltais marškiniais pasiėmė ant rankų mažus vaikučius ir su kibirėliais bei ryšulėliais, drebančiom kojom, palengva nukeliavo į mišką. Pasiliko tik viena šeima prie tuščio negyvenamo namo. Moteris su trimis vaikais įėjo į vidų, vyras atsisėdo prie namo kampo. Už kelių minučių baisus trenksmas, išbėga, žiūri – vyras negyvas. Tai buvo patrankos šūvis. Visi kiti likom gyvi.

Ir taip karui po truputį einant į pabaigą, prasidėjo kitas karas. Pradėjo jaunus vyrus gaudyti ir į frontą vežti. Kitus pagavę, netgi pavardės neklausę, kišo į kalėjimus, šaudė. Greta mūsų Vitkūnų kaime du nekaltus žmones taip nušovė. Žmonės pradėjo slapstytis, atsirado ginklų, prasidėjo partizaninis karas. Kitos išeities nebuvo. Mūsų kaimo aštuoni vyrai kaip ąžuolai žuvo. O į stribus ėjo prasigėrę, vagys, niekšeliai.

Tas mūsų rūsys buvo laimingas. Karo metu nė vienas žmogus ten nežuvo. Pokario metais buvo įrengtas bunkeris. Daug partizanų ir vadų ten gyveno, ir visi iš mūsų išėjo gyvi.

Aš ir Antanas labai norėjom mokytis. Mokslas abiem sekėsi, norėjom būti naudingi Tėvynei, bet nebuvo lemta baigti mokslus. Frontui praūžus, brolis Antanas su Danieliumi Bružu surinko nemažai išmėtytų ginklų, padarėme mūsų lauke bunkerį ir paslėpėme. Aš irgi padėjau, saugojau, kai jie darbavosi. Tai buvo kovos su okupantu pradžia.

Prasidėjo areštai, atsirado daug išdavikų. Iš mūsų kaimo Danius Andrijauskas per apgaulę buvo įviliotas į stribus. Jam aiškino, kad dirbs mieste milicininku, palaikys tvarką. Kai suprato, kur pakliuvo, pabėgo. Stribukai vijosi, bet nepagavo. Uždegė visus trobesius, žmonės spėjo pabėgti. Pas juos gyveno mokytoja su dviem nepilnametėm dukrytėm (pavardės neprisimenu, tik atsimenu mergaičių vardus: Alma ir Vida), kurios mokėsi pradinėse klasėse. Jos atbėgo pas mus, gyveno, kol pasibaigė mokslo metai, paskui dingo... Kaip vėliau supratom, tai buvo partizano šeima. Ateidavo ne visai jaunas partizanų vadas su barzda, paprašydavo, kad netrukdytume, užsidarydavo seklyčioje, pabūdavo kelias valandas partizanų saugomas ir, padėkojęs tėveliams, išeidavo. Tai buvo neeilinis žmogus, tėveliai gal ir daugiau žinojo apie jį.

Buvo gegužės mėnuo. Mūsų kiemas buvo apsodintas vyšniomis, serbentais. Vieną dieną, ruošiant pietus, dingo abi mokytojos mergaitės ir mūsų Anelė, Bronė ir Janytė. Girdim – kažkur labai gražiai gieda Marijos litaniją. Serbentų krūmuose pasidarę altorių, atsinešę nuo aukšto seną Marijos paveikslą, puokštę gėlių pasimerkę, kryželį pasistatę ir taip gražiai suklupę meldžiasi. Mokytoja su mama apsiverkė, tai buvo labai gražu...

Jaunystė (pasipriešinimas okupacijai)

1945–1946 metais į mūsų namus pradėjo daugiau ateiti partizanų. Antanas atidavė surinktus ginklus, padarė klojime bunkerį. Pirmas ten slėpėsi Bronius Steiblys. Vėliau, 1946 metų rudenį, atvežė sužeistą partizaną, skiemonietį (pavardės neprisimenu). Sesuo Onutė ruošėsi į Uteną važiuoti vaistų, turėjo pažįstamą seselę Bytautienę, kuri partizanus aprūpindavo vaistais. Papjovė žąsį jai dovanų. Išvakarėse žąsį svilino ant kaitlentės ir kamine užsidegė suodžiai. Vyrų namuose nebuvo, jie buvo išvažiavę į mišką malkų parsivežti. Lauke didelis vėjas, tad jei ne partizanai, būtume tikrai sudegę. Prie sužeisto partizano budėję dar du partizanai užšoko ant stogo, kaminą uždengė šlapia paklode, užpylė vandeniu ir užgesino. Taip ir gelbėjom vieni kitus.

Prasidėjo žmonių trėmimai į Sibirą. Mums tada dar negrėsė pavojus, gelbėjom tuos, kuriems buvo reikalinga pagalba. Jonas Kazlas iš Kazlų kaimo pas mus slėpėsi nuo tremties. Ateidavo Petrauskaitės ir partizano Laimučio šeima. Karosų šeima su galvijais buvo atbėgę, slėpėsi pas mus nuo tremties. Daugeliui besislapstančių mūsų namai buvo atviri.

Vėliau tėtis su Antanu ir partizanais rūsyje padarė nemažą bunkerį, tilpdavo šeši vyrai. Gyveno vadas Liūtas su savo vyrais ir vieną žiemą gyveno partizanų vadas Jonas Kimštas-Žalgiris. Daug pas mus glaudėsi partizanų, ir visi sveiki ir laimingi iš mūsų išėjo.

1948 metais per šv. Velykas netoli mūsų vienkiemio, prie tuščių stribelkos rusės namų, kažkas pakabino lietuvišką vėliavą. Tikriausiai tai buvo agentų darbas – provokacija. Tuo metu pas mus bunkeryje buvo penki partizanai, du vadai: Žalgiris ir Liūtas. Pamatę vėliavą nutarė, kad reikia ją būtinai nukabinti. Žalgiris paprašė tėčio, kad duotų jam apsirengti sermėgą. Partizanams įsakė būti pasirengusiems pridengti, jei iškiltų pavojus. Mes visi pasiruošėme sargybai: kas į medį įlipo, kas ant stogo, bet viskas vyko laimingai. Vadas tą vėliavą nukabino ir parnešė namo. Jis liepė visiems atsistoti, išskleidė vėliavą, sukalbėjome maldą. Vadas pirmas atsiklaupė ir pabučiavo vėliavą, nusišluostė ašaras, tada visi partizanai priėmė priesaiką, po to mūsų šeima prisiekė. Tai buvo neapsakomai graži ir didelė šventė mūsų namuose. Šios šv. Velykos mums visiems buvo laisva Lietuva. Mama jau buvo parengusi šventinį pietų stalą.

Po savaitės mūsų šventė vos nevirto baisia tragedija. Po Atvelykio, pirmadienio ryte, buvo didžiulis rūkas. Mama partizanams paruošė pusryčius, bet dar nebuvo spėjus atidaryti bunkerio. Tėtis pastebėjo netoliese, jo brolio sodyboje, daug žmonių. Aš įsispyriau į kaliošus ir apsimečiau, kad einu su reikalais pas dėdienę. Nepriėjus sodybos, mane sulaikė Gediminas Ragauskas (Molėtų stribų viršininkas), sugrąžino atgal, o stribams davė komandą apsupti mūsų namus. Labai išsigandau, kad nerastų bunkerio. G. Ragauskas su manimi įėjo į vidų, o stribai pradėjo siautėti po trobesius. Onutė pareiškė, kad reikia į Alantą, neva į turgų... Antanas, apsimetęs ligoniu, guli lovoje (padaviau šlapią rankšluostį, įtrynė veidą, kad būtų įraudęs, ir apsimuturiavo juo). Leitenantas pažiūrėjo, bet nieko nesakė.

G. Ragauskas, pasiėmęs nuo rankšluostynės sąsiuvinį su partizanų dainomis, stovi ir skaito. Pagalvojau: dabar jau viskas... Supratau, kad bus blogai, geruoju nesibaigs... Sąsiuvinis buvo purvinas. Aš greit priėjau ir sakau: „Čia mano, atiduokit“. G. Ragauskas klausia: „Iš kur ėmei?“ Pasakiau, kad ėjau iš Skudutiškio, pamačiau, kaip prie sandėliukų vėjas neša sąsiuvinį, pasigavau ir parsinešiau. Man buvo smalsu, kas ten parašyta, dar nebuvau skaičiusi.

O iš tiesų partizanai per šv. Velykas iš bunkerio atsinešė, dainavo ir pamiršo pasiimti.

Mane ir tėtį areštavo. Stribams paliepė užbaigti kratą, o aš apsidžiaugiau, kad bunkerio nerado. Tėtį paklausinėję paleido. Jis paaiškino, kad visai nemoka nei rašyti, nei skaityti, tad jį paleido, o mane iki vakaro pasikeisdami tardė, mušė. Aš jiems nieko daugiau nepasakiau, ką pradžioj pasakiau tą ir kartojau. Perkirto lūpą, sukruvino, patikrino braižą – visai neatitiko. Klausė, kiek metų, sakiau – 15, nors man tuo metu jau buvo 17 metų, bet aš buvau lėto brendimo, menkutė, gal ir patikėjo. Vakare paleido, parėjau namo. Partizanai laukė, aš visa purvina, kruvina... Išsigando... Vadas apibarė partizanus už neatsargumą. Man padėkojo, pasakė, kad jei sulauksime Nepriklausomybės, nebūsiu pamiršta, o tėčiui pasakė, kad iš šitos dukters daug gali tikėtis. Partizanams griežtai įsakė daugiau į šituos namus kojos nekelti, šitos šeimos nevalia pražudyti.

(Bus daugiau)

Parengė habil. dr. Janina ŠYVOKIENĖ

Skelbimai

Rugpjūčio 12 d. (**šeštadienį**) Lietuvos laisvės armijos karių ir rėmėjų sąjunga kviečia į Plungės r. Plateliuose vyksiančius Lietuvos karininko, LLA Žemaičių Legiono vado Jono Semaškos-Liepos 70-mečio žūties minėjimo renginius.

Jono Semaškos garbei organizuojamas žygis apie Platelių ežerą dviračių takais. Startas **9 val.** prie Platelių jachtų klubo. Registracija **8 val.**

12 val. šv. Mišios Platelių bažnyčioje.

13 val. eisena prie paminklo Lietuvos laisvės armijai.

13.30 val. pulkininko Jono Semeškos-Liepos žūties metinių minėjimas.

Pasiteirauti tel. 8 615 66273.

Rugpjūčio 12 d. (**šeštadienį**) **12 val**. Varėnos rajone, Nedzingėje, bus aukojamos šv. Mišios už šio krašto žuvusius partizanus. Po šv. Mišių vyks minėjimas prie paminklo partizanams.

LPKTS salėje veikia Vytauto Stasio Lagunavičiaus tapybos darbų paroda „Kristus ir jo mokiniai“. Kviečiame apsilankyti.

ISSN 2029-509X
Tremtinys
Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga
www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė
Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė
Maketavo Ignas Navickas

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, *tel.* (8 37) 323 204
El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645
Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

2 spaudos lankai
Tiražas 6770 egz.

Kaina 0,61 euro

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Iš Gintauto Aleknos ekspedicijų po lietuvių tremties vietas

Talajos kapinėse

Solenojos kapinėse

Gintauto Aleknos nuotraukos

Tęsinys.
Pradžia Nr. 27 (1241)

Talaja

Lietuvių tremtinių pabuvota ir Talajoje, Irkutsko srityje, Taišeto rajone. Apie šią vietovę šiandien nėra jokios informacijos, kaimas praktiškai išnykęs.

Į Beriozovkos ir Talajos „Lespromchozą“ 1939 metais buvo atvežti buriatai. Fiziškai jie nesugebėjo įvykdyti miško ruošos normų, prastai maitinosi, todėl mirtingumas buvo didelis. Žiemą mirusius metė į vieną didelę duobę ir tik pavasarį, kai varnai pradėjo lesti lavonų akis, buldozeris užvertė ją žemėmis. Nuo Ukrainos kolektyvizacijos laikų čia gyveno ukrainiečiai, buvo anksčiau atvežtų lenkų.

1949 metais iš Taišeto į Talajos, Solenojos ir Serebrovo kaimus buvo atvežta antroji lietuvių „siunta“. Vežė sunkvežimiais pusantros paros, todėl visus atgabeno tik per dešimt parų. Apgyvendino Talajos „Lespromchozo“ keturiuose barakuose (dabar toje vietoje stovi fermos). Dirbantiems miške išduodavo 600–700 gramų duonos, o seniams ir vaikams iki 16 metų – po 200 gramų. Mirus lietuviui, medinį kryžių šeima dirbdindavosi pati.

Pasak ten apsilankiusio Gintauto Aleknos, Talajos kaime gyveno Klovai, Milašiai, Skerstonai, Pociai, Dauniai, Valatkai, kun. Butkus. Aleksas Klova ir jo sesuo vėliau baigė Irkutsko medicinos institutą. Aleksas Taišete dirba stomatologu, o sesuo gyvena Naujojoje Akmenėje.

Talajos lietuviai pastatė malūną, kurio statybai vadovavo Pranas Šetkus, iš Lietuvos parsisiųsdinęs sietą pirmos rūšies miltams gaminti. 1950 metais, leidus lietuviams persikelti į Solenoją, malūnas, likęs be priežiūros, sudegė.

Sarančete G. Alekna sutiko ten gyvenančią vienintelę tautietę Justiną Jonikaitę-Tereščenko, kurios šeimą – tėvus su septyniais vaikais – ištrėmė 1949 metų kovo 25 dieną iš Tauragės. Šeima buvo atitremta į netoliese Sarančeto esantį Talajos kaimą. Justina ten gyveno iki pat 1956 metų ir tuo metu mokėsi Solenojos kaime. Iš pradžių į Talajos kaimą buvo atitremta daugybė lietuvių šeimų, kurios vėliau buvo išsklaidytos po kitas gyvenvietes.

Justina liko gyventi Sibire, ištekėjo už ruso Nikolajaus, tačiau kiekvienais metais stengiasi sugrįžti nors trumpam į tėvynę aplankyti artimųjų kapus.

Talajos kapinės nuo kaimo nutolusios apie 3 kilometrus į rytus. Jos apaugusios dideliais medžiais, todėl stepių lygumoje matomos iš toli. Lietuvių kapai yra šiaurės vakarų pusėje, prie įėjimo. Kapinės labai apleistos, likusios tik jų liekanos, apaugusios žole ir krūmais. Nesant užrašų ant kapų, jų autentiškumas nustatytas pagal žemaitiškų kryžių požymius.

Ekspedicijos metu rasti ir identifikuoti keli kapai: Jono ir Adolfinos Narvičių, mirusių 1949 bei 1953 metrais, iš Ylakių, Skuodo rajono; Kazio Kiudulo, D. Narmonto. Kai kurių palaikai iškasti ir parvežti į Lietuvą.

Solenoja

Solenojos gyvenvietė yra už 46 kilometrų į pietus nuo Taišeto. Gyvena apie 900 gyventojų. Gyvenvietė yra abiejuose Biriusos upės krantuose, Sajanų priekalnėje.

Fotografas, keliautojas, ekspedicijų į tremties vietas organizatorius ir vadovas, „Lemties“ bendrijos narys Gintautas Alekna ten pabuvojo 2008 metais. Solenojoje gyvena viena lietuvių šeima – Rapolo Joniko. Į Talają jo šeimą atgabeno iš Biriusinsko 1949 metų balandžio 20 dieną. Tauragės rajone jie turėjo 30 hektarų žemės. R. Jonikas Sibire plukdė sielius Biriusos upe. Nuo 1956 metų dirbo statybose dešiniajame upės krante. Tremtiniai statė barakus, klubą, mokyklą. Išlikęs tik vienas barakas, kuriame net dabar gyvena kelios šeimos. Rapolas užaugino sūnų ir dukrą, turi vaikaičių. Sesuo Tilienė gyvena Panevėžyje.

Pasak tremtinių, Solenojoje siautusi vidurių šiltinė tada nusinešė per 30 tėvynainių gyvybių.

Solenojos kapinės yra šalia kelio tarp Blagodatskojos (jau negyvenamo kaimo) ir Solenojos kaimų. Dabar laidojama abiejose kelio pusėse. Senosios kapinių dalies tvora apgriuvusi, kapai apžėlę vešlia žole ir krūmais, apaugę miško jaunuolynu. Mediniai kryžiai kresni, nedažyti, pastatyti tremtinių.

Sibiras kvepia ne tik sakais

Savo įspūdžiais pasidalijo ekspedicijoje kartu su G. Alekna dalyvavusi Auksė KULĖŠIŪTĖ: „Užsimerk... Įkvėpk... Sibiras kvepia sakais... Dar dūmais, vandeniu ir žole... Visi net subruzdėjo, kai važiuojant autobusu anądien pro langą įsiveržė aitrus (taip, aitrus!) nupjautos žolės kvapas... Dar Sibirui tinka senų automobilių tepalų kvapas ir burzgimas... Tai tik vientiso peizažo privalomos dalys, kurios, regis, visada čia buvo ir, atrodo, bus... Taip pat kvepia žemuogės ir čiobreliai... Vanduo kvepia, kai skelia marmurinius akmenis į krantą... Iš Serebrovo į Solenoją ėjome merkiant lietui apie 12 kilometrų. Vakarop dangus prašviesėjo. Apsistojome Solenojos miestelio mokyklos internate. Žiemą čia gyvena vaikai, kai per sniegą ir šalčius nebegali grįžti namo. Pro mane dabar eina karviukas ir mykauja... Čia gyvuliai niekada nebūna pririšti. Karvių kaimenės vaikšto po miestelius, keliais, pievomis... Kai išalksta, pareina... Ryt vėl tvarkysime kapus, greičiausiai aplankysim net dvejus, jei pavyks gauti transportą. Trobos kaimuose kai kur rėstos iš rąstų, lietuviškos... Vietiniai giria lietuviškų namų tvirtumą ir lietuvių darbštumą. Pasakoja, kaip išmoko iš mūsų protėvių daryti varškę ir baltą sūrį. Žinoma, tai glosto mūsų savimeilę. Girdėjau, kad kiti miestelėnai klausė, ar nepykstam, kad rusai su lietuviais taip elgėsi. Kraštas ir žmonės čia visai kitokie.

Solenojoje teka upelis Salianka. Jo vanduo sūrus ir ten vykdomos krikšto apeigos. Vietinis berniukas Vovka mus palydi į kalną... meškos ten galėjo būti praėjusios vėliausiai prieš parą. Taigi šūkčiojo dabar jau visi ir vienas per kitą. Zelenykoje mus pasitiko sudegusios lietuvių kapinės. Vos keli kryželiai ir kapinių vartai belikę. Dabar turime porą valandų iki traukinio. Maitinam uodus, nurimus vėjui jų atsirado labai daug. Kupetos uodų! Baisiai skaniai jie mumis pietauja.

Daiva GAILIŪTĖ: „Rytas, lyja... Kaip ir visą naktį... Reikia surinkti stovyklavietę ir supakuoti kiaurai permirkusius daiktus. Tikrai nėra smagu keliauti, kai lyja, o dar ant pečių kuprinė, kuri, regis, dukart pasunkėjusi nuo šlapių daiktų. Tačiau einame pirmyn. Po pirmo pusvalandžio daugelis spėjo pajusti, kad jų batai kiaurai šlapi, tačiau niekas nesiskundžia. Pavyzdžiui, Ilona tik pasikeičia kojines į sausas, ant jų užsideda maišelius ir tada kojas atgal į kiaurai šlapius batus. Tačiau įdomūs pokalbiai ir mintys apie praeitį ir istoriją greitai leidžia užsimiršti. Mintimis esi kažkur toli ir tiesiog eini... Pagaliau pamatome tolumoje kaimą, upę ir įspūdingai didelį tiltą. Iškart smagiau... Kaimelis vadinasi Solenoja. Užsukame į vietinę parduotuvę, įsigyjame vandens, kurio atsargos jau seniai baigėsi. Ne vienas susivilioja paragauti ledų, kurie tokie pat, kaip kažkada valgydavome vaikystėje, kurių ne tik išvaizda, bet ir skonis visai nepakitę. Susipažįstame su pardavėja, kuri išklausinėja mus, po to išvardina, kokius čia gyvenusius lietuvius pažinojo. Kai pasakome, kad norėtume šiame kaimelyje apsistoti, ji pasiūlo kreiptis į kaimelio merą, gal šis mums duotų kokią pastogę virš galvos, kad per tokį lietų nereikėtų lauke miegoti. Ji buvo teisi. Susiradome merą ir jo žmoną, kuri, pasirodo, yra internato direktorė. Mums maloniai pasiūlo apsistoti internate, užleidžia porą klasių, o meras prižada padėti transportu, duoda mokyklinį autobusiuką, kuris mus nuveš į kapines. Jis taip pat paskolina benzininį pjūklą „Družba“. Laužavietę susikuriame prie upės. Susipažįstu su vietiniais vaikais, kurie ant kranto žvejoja. Linksmai šnekučiuodamasi išgirstu iš jų daug įdomių ir smagių istorijų apie vietinių gyvenimą. Vakarėjant vaikai įsidrąsina ir prisėda ir prie mūsų laužavietės, dainuoja dainas drauge su mumis ir pasakoja anekdotus. Jau gana vėlu, todėl paklausiu, ar jiems dar ne metas namo, o šie atsako, kad tėvo nėra, mama šiandien geria ir niekas jų tikrai nepasiges...“

Gytis KUNCEVIČIUS: „Solenoją sunku pavadinti kaimeliu, nes ši gyvenvietė daug didesnė už Serebrovo. Įsikūrusi abiejose upės pusėse, per upę nutiestas tiltas, kabantis ant metalinių lynų. Tačiau tvarkos čia mažiau. Staiga prie mūsų prisiartina vietinis, kuris pasiūlo nakvynę pas save, iškūrenti pirtį ir vietinio „samagono“. Tikriausiai nereikia sakyti, kad pats įkaušęs. Įvertindami žmogaus gerus norus mandagiai atsisakome. Įsikūrę internate turime laisvą pusdienį, juo labiau kad čia užtruksime porą dienų. Kai kas išėjo apžiūrėti miestelio, kas prie upės skalbti, kas maistu rūpintis. Matosi vietinių susidomėjimas, kas gi čia tokie ir iš kur atvyko. Suka jaunimėlis aplink internatą ratais sovietiniais motociklais, papuoštais mėlynų dūmų skraistėmis. Prisimenu, kad pas mus prieš 15 metų kaimuose buvo tas pats. Staiga prieina vienas senelis, paklausia, iš kur mes ir ką čia veikiame. Sužinojęs, kad esame lietuviai, šypteli ir sako: „Pažinojau čia tokį vieną atvežtą lietuvį. Jis visada kartodavo: „Prakeiktas tas Sibiras.“

(Bus daugiau)

Parengė
Birutė ŠNEIDERAITIENĖ
(„Budas.lt“)